

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МАКРО- І МІКРОПРЕПАРАТІВ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПАТОМОРФОЛОГІЯ»

Совгіря С.М., Винник Н.І., Проскурня С.А., Гасюк А.П., Бабенко В.І.

Українська медична стоматологічна академія

Сучасна вища медична освіта в Україні останніми роками проходить складний реформаторський шлях, який має тенденцію до активного впровадження новітніх засобів навчання і певні труднощі збереження та примноження класичних методів викладання морфологічних дисциплін із використанням макро- і мікроскопічних препаратів.

Ключові слова: патоморфологія, макропрепарат, мікропрепарат.

Modern high medical education is going through the difficult way of reformation, which has a trend of the active introduction of new teaching routes and some difficulties of saving and multiplying of classical teaching methods of morphological subjects with using of macro- and microscopic preparations.

Keywords: pathomorphology, macropreparation, micropreparation.

Вступ. Патоморфологія належить до фундаментальних доклінічних дисциплін, при вивченні якої формується чітке і системне уявлення нозологічної сутності патології на різних рівнях дослідження (органному, тканинному і т.д.) [3;6]. Ця дисципліна за рік вивчення дозволяє сформувати в студентів достатній рівень клінічного мислення, необхідний для ефективнішого засвоєння нових клінічних дисциплін на наступних етапах навчання. Без детального вивчення патоморфологічних змін майбутньому лікарю буде складно розуміти симптомо-синдромологічні аспекти більшості хвороб [2;4]. Тому в усі часи при вивченні цієї дисципліни пильна увага припадала на використання макро- і мікропрепаратів.

Основна частина. Основне завдання сучасної діяльності кафедри патологічної анатомії з секційним курсом – удосконалити прикладне вивчення типових патологічних процесів і за допомогою клініко-морфологічного аналізу навчити студентів морфологічних основ хвороб [7]. Останніми роками співробітниками кафедри патологічної анатомії з секційним курсом УМСА впроваджено в навчальний процес нові технології та методичні підходи до викладання патоморфології згідно з європейськими вимогами реформування медичної освіти. Навчальні кімнати кафедри оснащені мультимедійною технікою і плазмовими телевізорами, що забезпечує демонстрацію препаратів і аналіз патологічних змін для всієї аудиторії. Під час занять студенти мають можливість використовувати мультимедійні презентації лекцій, матеріали самопідготовки, електронні таблиці, навчальні відеофільми, розміщені на веб-порталі академії, користуватися інформацією, отриманою з глобальної мережі Інтернет. Але це єдина можливість демонстрації препаратів із патоморфології [2;5].

Ще в 60-70 рр. ХХ століття в більшості медичних вишів були створені музеї вологих макропрепаратів найпоширеніших хвороб (серце при гострому інфаркті міокарда, сіре розм'якшення головного мозку при ішемічному інфаркті та ін.) і рідкісних екземплярів, які за своєю унікальністю можуть навіть претендувати потрапити до відомої колекції Кунсткамери в м. Санкт-Петербурзі. Колекції музеїв до початку ХХІ ст. невпинно поповнювались і оновлювались. Останніми роками темпи оновлення значно знизилися. Це насамперед пов'язано зі складними аспектами Гельсінської конвенції з прав людини, недостатність фінансування також негативно впливає на примноження нових експонатів. Крім того, дуже важливий факт тісного комунікативного зв'язку між кафедрами патологічної анатомії і патологоанатомічними бюро чи відділеннями, що в сучасний реформаторський період історії України виглядає вкрай складно. Тому основним завданням завідувачів кафедр патологічної анатомії та їхнього професорсько-викладацького складу стало дбайливе ставлення до наявних колекцій вологих мікропрепаратів, своєчасне їх відновлення й оновлення, адже вони дозволяють студентам зрозуміти основні патологічні процеси на органному і тканинному рівнях та опанувати методику макроскопічного дослідження органів.

Не менш проблемною залишається і техніка оцінювання мікропрепаратів різних органів і систем при вивченні патоморфології. Раніше кожен студент самостійно опановував методику мікроскопічного дослідження різних патологічних процесів на кожному практичному занятті. Цьому сприяла і науково-технічна сторона питання, і більша кількість аудиторних годин на вивчення предмета. Сучасні кафедри патологічної анатомії не мають у достатній кількості відповідного оснащення ні мікроскопічною технікою, ні необхідним набором мікропрепаратів. Щоб вирішити це питання, професорсько-викладацький склад кафедри патологічної анатомії з секційним курсом УМСА під керівництвом д. мед. н., професора Старченка І.І. виконав мікрофотозйомку основних гістологічних препаратів із загальної та спеціальної патоморфології. Авторським колективом був створений атлас мікропрепаратів із патоморфології [1], яким активно користуються студенти під час підготовки до практичних занять.

Удосконалення самостійної роботи студентів відбувається шляхом упровадження в навчальний процес адаптованих до чинних вимог альбомів, у яких на першому етапі студенти виконують теоретичні завдання, на другому – практичні, опановуючи навички опису патологічних процесів на макроскопічному і мікроскопічному рівнях, позначаючи на рисунках найхарактерніші прояви морфологічних змін на тканинному і клітинному рівнях. Така методика проведення практичних занять дає можливість викладачу продемонструвати і пояснити різні патологічні процеси на органному, тканинному і клітинному рівнях, але студент не опановує техніку самостійного виконання мікроскопічного дослідження гістологічних препаратів.

На нашу думку, заняття з мікроскопічної діагностики, поряд з індивідуальною роботою з мікроскопом, бажано проводити під керівництвом викладача з використанням мікроскопа, оснащеного відеокамерою, що забезпечує виведення зображення на монітор. Це дозволяє групі лікарів побачити зображення, яке демонструється, а також узяти участь у обговоренні тих чи інших мікроскопічних змін, які вони пропустили при дослідженні чи неправильно трактували.

Тому, враховуючи все вищезгадане, активно і доречно впроваджуючи інноваційні методики викладання дисципліни «Патоморфологія», необхідно повернутися до забезпечення індивідуальної роботи студентів зі світловими оптичними пристроями. Особливо це пов'язано з тенденцією розширення сучасних методів діагностики за допомогою світлових мікроскопів, насамперед імуногістохімічних.

Висновки. Як висновок наводимо відомий вислів Парацельса: «Першим учителем у медицині є тіло і матерія природи. Вони навчають і показують: по них можна вивчати, у них навчатися, але навчатися в самого себе ти не можеш, тому що твоя власна фантазія є тільки викривленням істини... Не з умоглядних теорій має виникати практична медицина, а з практики має виходити теорія. Читання книг ще нікого не зробило лікарем, його створює практика і тільки вона...Твоїми викладачами мають бути очі досліду».

Список використаної літератури

1. Атлас мікропрепаратів з патоморфології / [І.І. Старченко, Б.М. Филенко, Н.В. Ройко та ін.]; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава, 2018. – 208 с.
2. Впровадження інноваційних технологій та перспективи розвитку кафедри патологічної анатомії в умовах модернізації і реформування вищої медичної освіти / Я. Я. Боднар, А. З. Миколенко, В. Д. Волошин [та ін.] // Медична освіта. – 2012. – № 1. – С. 155–157.
3. Гаврилюк А. О. Роль патологічної анатомії в системі медичної освіти та формуванні професійних навичок майбутніх лікарів / А. О. Гаврилюк, Г. М. Галунко, Т. М. Король // Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 рр. : зб. матеріалів навч.-метод. конф., 25 берез. 2015 р. – Вінниця, 2015. – С. 26–27.
4. Захарченко Т. Роль наочності у процесі викладання професійно орієнтованих дисциплін / Т. Захарченко//Вища школа.– 2013.– № 12. – С. 30–38.
5. Ковальчук Л. Я. Впровадження новітніх методик і систем навчального процесу в Тернопільському державному медичному університеті ім. І. Я. Горбачевського / Л. Я. Ковальчук // Медична освіта. – 2009. – № 2. – С. 10–14.
6. Marshall R. Teaching and learning pathology: a critical review of the English literature / R. Marshall, N. Cartwright, K. Mattick // Med. Educ. – 2004. – Vol. 38, No 3. – P. 302–313.
7. Stahl S. M. Best practices in medical teaching / S. M. Stahl, R. L. Davis. – NY : Cambridge University Press, 2011. – 178 p.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФІЗІОЛОГІЇ

Соколенко В.М., Весніна Л.Є., Федотенкова Н.М.

Українська медична стоматологічна академія

Автори доводять, що вивчення дисципліни «Фізіологія» забезпечує системний підхід у дослідженні суті фізіологічних процесів, функцій окремих органів, систем і цілого організму; сприяє формуванню в майбутніх лікарів професійних компетенцій.

Ключові слова: фізіологія, компетентності, навички.

The study of the discipline "Physiology" provides a systematic approach in the study of the essence of physiological processes, functions of individual organs, systems and the whole organism and promotes the formation of future professionals professional competences.

Keywords: physiology, competence, skills.

Одне з центральних місць серед фундаментальних нормативних дисциплін, що вивчаються на молодших курсах медичних навчальних закладів, посідає фізіологія. Програма з цього предмета складена відповідно до навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», відповідних кваліфікацій і спеціальностей у ЗВО МОЗ України з урахуванням стандарту вищої освіти другого магістерського рівня підготовки здобувачів вищої освіти.

Вивчення фізіології як навчальної дисципліни ґрунтується на знаннях студентів із медичної біології, медичної та біологічної фізики, медичної хімії, біологічної та біоорганічної хімії, морфологічних дисциплін й інтегрується з ними. Засвоєння цього предмета студентами закладає основи подальшого вивчення патофізіології та пропедевтики клінічних дисциплін, що передбачає інтеграцію викладання з ними і формування вмій застосовувати знання з фізіології в процесі подальшого навчання і в професійній діяльності. Окрім того, під час освітнього процесу закладаються основи здорового способу життя і профілактики порушення функцій у процесі життєдіяльності. Знання, уміння, навички, досвід, особистісні цінності, отримані в результаті вивчення «Фізіології», – це неодмінні компоненти компетентності [1].

Вивчення дисципліни «Фізіологія» забезпечує системний підхід у дослідженні суті фізіологічних процесів, функцій окремих органів, систем і цілого організму. Майбутні лікарі опановують нервову й ендокринну регуляції діяльності організму, його органів і систем. Вони розкривають фізіологічні механізми взаємодії органів і їхніх систем, фармакологічної корекції фізіологічних процесів організму. При цьому під час аудиторних занять постійно формуються практичні навички визначення й оцінки функціональних особливостей організму, розширюються уявлення про роль вивчення фізіології людини для інших медичних дисциплін. Студенти освоюють сучасні методи фізіологічних досліджень, навички експериментальної роботи.

Дисципліна готує майбутніх лікарів до вирішення низки завдань професійної діяльності та формує в них клінічне мислення [2]: визначати й аналізувати показники функціонального стану соматичних, вегетативних і сенсорних систем; визначати індивідуально-типологічні властивості нервової системи людини і психофізіологічні по-